

ترمیم طرح نفتی برای جلوگیری از آینده‌فروشی

مجلس و دولت درباره جزئیات طرح گشایش اقتصادی اختلاف نظر دارند، شرط موفقیت اوراق نفتی چیست؟

مرتضی عبدالحسینی روزنامه‌نگار

وقتی بحث از سیاستگذاری اقتصادی می‌شود، لااقل این انتظار وجود دارد که یک سیاست قبل از اجرا باید آنقدر چکش کاری شده باشد تا بتوان آن را به قواره ظرفیت‌های اقتصادی و از همه مهم‌تر اجتماعی و سیاسی کشور درآورد. مثلا یک سیاست یک‌شبهه‌ای چون تثبیت قیمت دلار ۴۲۰۰ تومانی یا همان دلار جهانی‌گیری تصمیمی بود که نه تنها مقدمه بازکردن مسیر

رانت برای رانت‌خواران را فراهم کرد، بلکه ثمره اش عدم بازگشت چندین میلیارد دلار ارز نیز شد. با مثلا افزایش شیبانه قیمت بنزین هرچند در مسیر کاهش بارانه‌های پنهان قلمداد می‌شد و می‌توانست گامی برای حذف بارانه‌های انرژی باشد که از جیب مردم و به کام طبقات فرادست است، اما آنقدر بد اجرا شد که در نهایت این طبقات پایین بودند که با آمدن به خیابان‌ها اعتراض خود را نشان دادند. با چنین سابقه‌ای از دولت در اجرای سیاست‌های بی‌مقدمه، این بار نیز رئیس‌جمهور وعده خبر خوشی را داده است. بررسی‌های «فرهنگیستان» از گمانه‌زنی‌های متفاوت نشان می‌دهد طرح «انتشار اوراق سلف‌نفتی» به احتمال

زیاد وعده گشایش دولت خواهد بود. در یادداشت روز قبل همین صفحه به‌طور مبسوطی از چرایی بالا بودن احتمال انتخاب این طرح و چگونگی اجرای آن گفته شده است. برخی شنیده‌ها حاکی از این است که مجلس به‌عنوان ناظر اجرای این طرح در اصل مخالفتی با فروش نفت نداشته، اما تاکید بر انجام این کار از طریق «بازار متشکل نفتی» دارد، بنابراین این طرح نیامده دارای چالش‌های اساسی از ابعاد متفاوت است. برای همین در گزارش امروز خود به‌سراغ یکی از نمایندگان مجلس و دو کارشناس اقتصادی و فعال بازار سرمایه رفته‌ایم تا بتوانیم از زوایای متفاوتی به موضوع نگاه کنیم. مهدی طغیانی، نماینده مجلس

و سخنگوی کمیسیون اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهنگیستان» ایراد اصلی این طرح احتمالی را فروش اوراق در سررسیدهای دوساله عنوان می‌کند و می‌گوید نتیجه چنین سیاستی انتقال بدهی‌های سنگین به دولت‌های بعدی است. از طرف دیگر وی تاکید می‌کند که با تشکیل بازار متشکل نفتی برای کشف قیمت و همچنین متنوع کردن سررسیدهای اوراق می‌توان این طرح را در ساختار کامل‌تری اجرا کرد. در ادامه احمدجانجان، فعال بازار سرمایه و کارشناس اقتصاد سیاسی نیز شرط استقبال از طرح را مشخص شدن چگونگی خرج کرد منابع مالی می‌داند. این کارشناس بازار سرمایه تاکید دارد که تنها در صورتی انتشار اوراق

سلف نفتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که چنین سیاستی با تقویت درون‌زایی همراه بوده و موجبات تقویت و توسعه زیرساخت‌های عمرانی و تکنولوژی کشور را فراهم آورد. آلبرت بغزبان، اقتصاددان نیز با پیچیده تفسیر کردن چنین سازوکارهایی برای همه مردم معتقد است که چنین سازوکاری ممکن است همه جامعه و مردم را ذی‌نفع خود نکند. از طرف دیگر وی بالا بودن نرخ ارز و افزایش فشار هزینه (بخش عرضه) را علت اصلی بحران اقتصادی تلقی می‌کند و از همین رو تنها ایده‌ای را گشایش اقتصادی می‌داند که بتواند بازار ارز و نرخ آن را کنترل و در ادامه بالا رفتن قیمت نهاده‌های تولید و مواد وارداتی را مهار کند.

مهدی طغیانی، نماینده مجلس شورای اسلامی و سخنگوی کمیسیون اقتصادی می‌گوید اوراق سلف نفتی مدت‌دار، دولت‌های بعدی را به‌هکرامی کند. مهدی طغیانی، اقتصاددان و نماینده مجلس در پاسخ به اینکه براساس گمانه‌زنی‌ها گشایش اقتصادی، انتشار اوراق سلف نفتی است، می‌گوید: «جزئیات برنامه‌ها و نحوه اجرای سیاست انتشار اوراق سلف نفتی هنوز از سوی دولت به‌صورت رسمی منتشر و یا اعلام نشده است اما شنیده‌ها حاکی از آن است که دولت درصدد فروش اوراق سلف نفتی و با همان فروش نفت از طریق اوراق با سررسید دو ساله است. این بدان معنی است که دولت نفت را به قیمت امروز از طریق انتشار اوراق با سررسید دو ساله به مردم خواهد فروخت و در موعد سررسید، اوراق را (دو سال دیگر) از مردم با خرید کرده

و نفت آن را نیز از طریق بازارهای جهانی به فروش می‌رساند.» سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس در مورد انتقادات مجلس به این طرح که روز گذشته مطرح شده بود، می‌گوید: «ایده انتشار اوراق سلف ایده‌ای در جهت تأمین مالی دولت با استفاده از نقدینگی در اختیار مردم است که به‌حتم می‌تواند ایده خوبی برای تأمین مالی دولت فعلی باشد. اما از نظر ما چنین ایده‌ای برای دولت بعدی نوعی بدهی و تعهد محسوب می‌شود که احتمالاً بسیار سنگین‌تر خواهد بود. مضاف بر اینکه دولت‌های بعدی عایدی از این تأمین مالی نخواهند داشت.»

طغیانی اضافه می‌کند: «بحث اصلی مجلس بر سر فاصله زمانی و سررسید اوراق مدنظر است که همان‌طور که گفته شد، احتمالاً دو ساله خواهد بود. بنابراین انتقاد اصلی طولانی بودن این فاصله زمانی است؛ چرا که می‌توان اوراق با سررسید سه ماهه و یا ۶ ماهه و یا یک ساله را در کنار همین اوراق دو ساله منتشر کرد. مزیت تلقی‌کردن سررسید اوراق از کوتاه‌مدت و بلندمدت این خواهد بود که لااقل بخشی از بدهی که قرار است ایجاد شود به دولت فعلی نیز اصابت کند. بنابراین نگاه مجلس به رد این طرح نبوده

ایراد سررسیدی مجلس به اوراق نفتی دولت

بلکه به تکمیل آن با استفاده از مجموعه‌ای از قراردادهای زمانی است که اصلا در آن صورت می‌توان گفت بازار سلف نفتی شکل می‌پذیرد.» وی در پایان تاکید می‌کند: «همچنان جزئیاتی از این ایده و سیاست به مجلس ارائه نشده اما براساس شنیده‌ها می‌توان ایرادات را بر محور زمان بندی سررسید اوراق و از همه مهم‌تر ایجاد تعهد و بدهی گذاشت. دولت با اجرای چنین سیاستی بدهی ایجاد خواهد کرد و باید بررسی شود که علی‌رغم درمان مقطعی در حال حاضر آیا این طرح می‌تواند به‌صورت متناوب و

مرتضی عبدالحسینی روزنامه‌نگار

اوراق سلف نفتی خوب است اما به شرط‌ها و شروطها

می‌تواند خوب یا بد بودن این طرح را مشخص کند. مثلا اگر قرار باشد تمام عایدی این طرح مجدداً به وزارت نفت داده شود و خرج آن در احداث پترو پالایشگاه‌ها یا پالایشگاه‌های جدید باشد و به هر نحو پروژه‌های جدیدی تعریف شود، موثر است، چرا که چنین سیاست‌هایی قطعاً منجر به ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی خواهد شد. برای مثال جزئی‌تر آن سرخس را در نظر بگیرید، احداث این خط‌ریلی عمده شرکت‌های فولادی و معدنی کشور را مشغول خود کرده است و باعث شده حتی این شرکت‌ها در شرایط کرونایی نیز با پیشینگی کار کنند. حالا فرض کنید عایدی انتشار اوراق سلف نفتی بتواند در مسیر تعریف چنین پروژه‌هایی تعریف شود، قطعاً مفید و موثر است. این کارشناس مسائل اقتصاد سیاسی با اشاره به اینکه دولت به منابع صادرات نفت نیز نیاز دارد، گفت: «طرح انتشار اوراق سلف نفتی بدون صادرات نفت و بدون فروش نفت سخت‌تر می‌شود. برای همین است که دولت باید تکلیف بعضی مسائل را از همین ابتدا روشن کند. اینکه کشور برای نیابردن ترامپ حساب باز کند اما نداند دقیقاً بعد از آن چه مقدار صادرات نفتی و یا معافیت‌های تحریمی خواهد داشت، ریسک طرح را بالاتر می‌برد.»

نکده به درآمدهای اوراق درون‌زایی

جانجان ادامه داد: «در هر صورت این پیش‌شرط‌های مربوط به نحوه هزینه‌کرد است که اهمیت بالایی دارد و جزئیات آن است که آلبرت بغزبان، اقتصاددان در پاسخ به این سوال «فرهنگیستان» که: «با توجه به شرایط اقتصادی کشور، کدام سیاست و ایده می‌تواند به‌عنوان یک گشایش اقتصادی تلقی شود، این گونه پاسخ می‌دهد: «برای آنکه بتوان گشایش همه‌جانبه در اقتصاد را متصور بود، باید سیاستی در دستور کار قرار بگیرد که نتیجه کار کنترل نرخ ارز از سوی بانک مرکزی باشد. مثلا بانک مرکزی محدودده‌ای را برای نرخ ارز مشخص کند و همه تلاش خود را در کنترل نرخ ارز در همان محدوده به کار گیرد. چنین اتفاقی تکلیف سرمایه‌گذار، واردکننده، تولیدکننده و حتی تا حدود زیادی دلالت و سوداگران را نیز مشخص می‌کند که البته با توجه به چنین شرایطی که بانک مرکزی نه تنها منابع ادعای چنین طرحی را نداشته، بلکه میل و اراده‌ای خاصی نیز در جهت کنترل نرخ ارز در بحث‌های عملیاتی و اجرایی از خود نشان نداده است.»

نفتی و انتشار آن تنها و تنها به یک شرط می‌تواند مفید و موثر واقع شود و آن هم نحوه هزینه‌کرد منابع تأمین‌شده از محل انتشار این اوراق است. در واقع دولت با انتشار این اوراق بخشی از نقدینگی سرگردان در جامعه را جذب می‌کند اما ممکن است برای راضی نگه داشتن وزارت نفت، سهم این وزارت را پرداخت کرده و بعد منابع را راهی خزانه کند. اما از این مرحله به بعد مشخص نیست چه بلایی سر این منابع می‌آید. وی با بیان اینکه ممکن است دید نامناسبی به چگونگی هزینه‌کرد منابع تأمین‌شده در دولت وجود داشته باشد، اضافه می‌کند: «هیچ تضمین و اطمینانی وجود ندارد که منابع به‌دست آمده از طریق انتشار اوراق سلف خرج هزینه‌های جاری، حقوق و دستمزد و... دولت نشود. از همین رو حضور نهاد ناظری برای بررسی این موضوع و پیگیری این مساله که منابع موجود در جهت پروژه‌های زیرساختی و عمرانی خرج شود، لازم است. این محل هزینه‌کرد به قدری مهم است که مثلاً حتی دولت از محل پایه پولی اقدام به گسترش زیرساخت‌ها و پروژه‌های عمرانی کند، باز هم ارزشمند تلقی می‌شود.»

بازار متشکل نفتی ایرادات طرح دولت را رفع می‌کند

بعضی شنیده‌ها حاکی است نمایندگان مجلس روز یکشنبه در قبال طرح دولت یعنی فروش اوراق سلف نفتی، از طرحی به نام «بازار متشکل نفتی» سخن گفته‌اند که ظاهراً تا اینجای کار اختلاف دولت و مجلس در نحوه اجرای طرح فروش اوراق نفتی به این موضوع برمی‌گردد. احمد جانجان در خصوص اینکه سازوکار طرح مجلس چه می‌تواند باشد، معتقد است این طرح می‌تواند تکمیل‌کننده و اصلاح‌کننده ایرادات طرح دولت باشد. وی می‌گوید: «این بازار، بازاری بود که وزیر و وزارت نفت آن را به درستی انجام ندادند. طرحی که منجر به عرضه نفت در بورس شد، بحث بر این بود که به وزارت نفت گفته شده بود که ۱۰ درصد از منابع در دلاری و ۹۰ درصد را ریالی بگیرد. اما وزارت نفت تاکید بر دریافت دلاری عرضه و فروش نفت خود داشت. در واقع مشتری داخلی نفت ارز‌های خارجی دارد که مجبور است در داخل آن را ریال مبادله کرده و سپس اقدام به فروش

نفتی که در قسمت قبل گفته شد، دولت می‌تواند با هزینه‌کرد منابع تأمین‌شده از انتشار اوراق در پروژه‌های زیرساختی بدون نیاز به صادرات احتمال موفقیت طرح را بالاتر ببرد. مثلا مقداری پول را امروز از طریق انتشار اوراق سلف جمع کرده و چند پالایشگاه جدید بسا این منابع احداث کرده‌ایم. بعد از آنکه سررسید این اوراق فرارسید و نوبت به تسویه با دارندگان آن می‌رسد حتی اگر وزارت نفت از محل فروش نفت به خارجی‌ها نتواند منابع با خرید را تأمین کند، می‌تواند با فروش نفت به پالایشگاه‌های جدید کشور این مساله را ممکن سازد. بنابراین اگر تأمین مالی این طرح خرج درون‌زایی کشور شود حتی در صورت کاهش صادرات می‌توان به موفقیت طرح امیدوار بود.»

وی در مورد پایین آمدن قیمت نیز می‌گوید: «آنچه تا اینجا مطرح کردیم برای شرایط بدبینانه بود. پایین آمدن قیمت نفت هم یکی از آنهاست. البته با رفتن آن بسیار عالی است اما اگر ما با نوآوری در پالایشگاه‌های کشور و همچنین برنامه‌ریزی برای پالایشگاه‌های جدید داشته باشیم، خودمان تبدیل به مصرف‌کننده نفت خواهیم بود و وابستگی خود را با بالا بودن قیمت نفت و میزان صادرات آن کاهش خواهیم داد. مثلا زمانی هلدینگ ستاره خلیج فارس جزء سودآورترین بنگاه‌های اقتصادی کشور می‌شود یعنی این بنگاه مشکلی

خرید اوراق نفتی برای مردم دشوار است

درواقع از آنجایی که فروش اوراق نفتی به مردم تأمین سرمایه از آنهاست در نهایت ریسک طرح نیز به مردم منتقل شده و از سویی دیگر با چنین طرحی به ثباتی در نرخ ارز که پیش‌نیاز ثبات در اقتصاد کلان است، نخواهیم رسید.» بغزبان با بیان اینکه مردم آشنایی کمی با بازار سهام و از سویی چنین اوراق‌هایی دارند، اظهار کرد: «در اجرای این سیاست‌ها طرف دولت باید شرکت‌های سرمایه‌گذاری، کارگذاری‌ها و صندوق‌ها باشد و مردم عادی نمی‌توانند در سازوکارهای پیچیده‌ای چون اوراق سلف نفتی حضور مؤثری در برخورد با دولت داشته باشند. علت آن هم این است که در چنین طرح‌های پیچیده‌ای مردم نمی‌توانند مخاطب دولت باشند. همین بازار سهام عدالت را نگاه کنید، هنوز هم برای همه جا نیفتاده است که دقیقاً چه اتفاقی در حال افتادن است.»

وی چنین سیاست‌هایی را بیشتر هیاهوهای رسانه‌ای دانسته و اظهار می‌کند: «چنین راهکارهایی بدون همراهی دیگر سیاست‌های بیشتر شبیه به درمان‌های موقتی مثل برداشتن چند

توافق در کار نیست

این استاد دانشگاه با غیرممکن خواندن گمانه‌زنی‌ها مبنی بر توافقات پشت پرده بین تهران و واشنگتن، این گونه توضیح

گشایش اقتصادی تنها از مسیر رزمی سر است

وی بحث ارز را چنین تصریح می‌کند که: «مساله اقتصاد کشور در حال حاضر از آن جهت به‌تر از روز در واقع طرف عرضه نسبت داده می‌شود که نهاده‌های تولید و کالاها، وارداتی گران

صفر می‌ماند که در عمل هیچ تغییری در نگرش ما از اقتصاد و متغیرهای اقتصاد کلان به وجود نیآورده است.» بغزبان در پایان در مورد طرح جدید مجلس که در راستای تکمیل و اصلاح اوراق سلف نفتی بوده و بازار متشکل نفتی نام دارد، می‌گوید: «از بازار متشکل نفتی چندان جزئیاتی در دسترس نیست و باید منتظر شفاف شدن محورهایی از این طرح بود، اما به هر صورت چه در بازار متشکل نفتی و چه در انتشار اوراق سلف نفتی، اگر معامله در قالب سازوکاری پیچیده بین دولت و مردم باشد، نمی‌تواند با موفقیت همراه باشد چرا که چنین سیاست‌هایی بهره‌ی ریال، ابزارهای مالی اسلامی (صکوک)، بازار سرمایه اسلامی و... اشاره کرد.

سیدعباس موسویان استاد شاخص اقتصاد اسلامی درگذشت

مردادماه ۱۳۹۹ دار فانی را وداع گفت. عضویت در شورای فقهی بانک مرکزی، عضویت در کمیته فقهی بورس، عضویت در انجمن اقتصاد اسلامی، عضویت در انجمن مالی اسلامی، عضویت در هیات امنای پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و دانشگاه امام صادق (ع) از عناوین وی بود.

سیدعباس موسویان استاد شاخص در حوزه اقتصاد اسلامی صاحب نشان و جایزه جهانی علوم انسانی اسلامی و جایزه شهید صدر درگذشت. به گزارش شبستان، موسویان فقیه اقتصاددان، متخصص مالی اسلامی و همچنین استاد تمام گروه اقتصاد اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی صبح یکشنبه ۱۹

سیدعباس موسویان استاد شاخص در حوزه اقتصاد اسلامی صاحب نشان و جایزه جهانی علوم انسانی اسلامی و جایزه شهید صدر درگذشت. به گزارش شبستان، موسویان فقیه اقتصاددان، متخصص مالی اسلامی و همچنین استاد تمام گروه اقتصاد اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی صبح یکشنبه ۱۹

